

підготовці фахівця з музики був М.М.Дарманський, який зауважував: "Формуйте душу студентів. Ліризм, чуттєвість, поетичність української ментальності є надзвичайним джерелом гармонійності. Всебічний розвиток особистості неможливий без самостійного творчого пошуку."

Висновки. Сферою реалізації потреб у музичній самоосвіті є позанавчальна робота з учнями, що передбачає взаємозв'язок усіх соціальних інститутів суспільства, а не тільки школи. Позанавчальна робота містить багатий потенціал можливостей для реалізації кожною особистістю своїх культурних потреб та інтересів і розвитку її фізичних і духовних якостей. Реальним є розширення соціального досвіду особистості, набуття нових навичок у різних сферах життєдіяльності. Особливою ознакою позанавчальної діяльності є створення умов для задоволення особистих духовних інтересів учнівської молоді поза сферою навчальної діяльності. До сфери дозвілєвої діяльності входить також процес культурного відпочинку і спілкування, що відбувається в умовах вільного часу на основі особистого інтересу та виявленої ініціативи щодо їх змістовного проведення.

Література

1. Аліев Ю.Б. Настольная книга школьного учителя-музыканта. – М.: Гуманит.изд.центр. ВЛАДОС, 2000. – 336с.: ноты. – (Б-ка учителя музыки). – С.172-178.
2. Арчажникова Л.Г. Профессия учитель музыки. – М.: Просвещение, 1984.-112 с.
3. Дарманський М.М. Організація діяльності чотириступеневого вищого навчального закладу. – /науково-прикладне видання/ За загальною редакцією академіка АПН України НевкалоН.Г. – Хмельницький. – 2001. – 95 с.
4. Теплов Б.М. Психология музыкальных способностей. - М.-Л.: Изд-во АПН СССР, 1947.-335 с.

ФОРМУВАННЯ ХУДОЖНІФХ СПОСОБІВ ДІЙ ТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ НА ЗАНЯТТЯХ ДИСЦИПЛІНИ «ХУДОЖНЯ ОБРОБКА ПАПЕРУ»

Ковальчук Т.П.

Південноукраїнський державний педагогічний університет ім.К.Д.Ушинського

Анотація. Розглядаються основні положення дослідження шляхів формування художніх способів дій творчої діяльності студентів в умовах системи художньо-педагогічної освіти.

Ключові слова: художня обробка паперу, способи дій творчої діяльності.

Аннотация. Рассматриваются основные положения исследования путей формирования художественных способов действий творческой деятельности в условиях системы художественно-педагогического образования.

Ключевые слова: художественная обработка бумаги, способы действий творческой деятельности.

Annotation. The basic rules (situations) of an experimental research of process of formation of professional ability of the future teacher of fine arts to art training of the schoolboys in conditions of system of art - pedagogical education art considered (examined).

Keywords: professional ability, artistic teaching.

Постановка проблеми. Сучасні вимоги до рівня професійної підготовки вчителів образотворчого та декоративно-прикладного мистецтва в системі художньо-педагогічної освіти окреслили настійну потребу у вирішенні проблем формування творчого потенціалу особистості. Особливої гостроти набуває потреба у дослідженні передумов становлення творчої особистості в процесі опанування основами декоративно-прикладного мистецтва, в тому разі і мистецтвом художньої обробки паперу, як одного із найбільш доступного виду творчості для художньо-вжиткової діяльності. Тому набуває потреба у педагогічно доцільному та продуманому використанні всіх факторів формування творчої особистості майбутнього вчителя декоративно-прикладного мистецтва. Однак, вказаний вид прикладної навчальної діяльності в освітньому процесі підготовки вчителів декоративно-прикладного мистецтва використовується ще недостатньо. Тому перед виклацьким колективом художньо-графічних факультетів постає педагогічна проблема розробки методичних основ формування змістових систем професійної підготовки майбутніх учителів декоративно-прикладного мистецтва. Однією із них є проблема формування художніх способів дій творчої діяльності засобами мистецтва художньої обробки паперу, що є актуальним і важливим для нашого дослідження в рамках системи художньо-педагогічної освіти.

Аналіз досліджень та публікацій з окресленої проблеми. В сучасній художній педагогіці та психології діяльності широко розкрито шляхи формування системи професійних навичок, що пов'язані з творчою працею [2,6,7]. В науково-методичних здобутках вітчизняних та зарубіжних вчених зазначається, що художня творчість протікає як цілісний процес художніх, естетичних та емоційних способів дій в конкретній сфері мистецької діяльності.

[3,4]. Образне мислення, як спосіб розумово-практичних дій, детермінує творче мислення та практичну спрямованість діяльності на створення художнього образу. Художній образ як діалектичний сплав живого споглядання і абстрактного мислення в конкретно почуттєвих, естетично виразних формах розглядається в працях Б.Г.Ананьєва, В.Г.Бутенко, Л.С.Виготського, Г.-В.-Ф.Гегеля, І.А.Зязюна, Ю.Н. Калюткіна, В.С.Кузіна, О.М.Семашко, О.Я.Чебикін та ін. І тому не випадково в творчій практиці, осмислення і емоційне сприйняття предметного світу, застосування різноманітних способів дій створення художнього образу, що є по суті умінням знаходити вихідний прообраз і виразити його у визначеній художній мові конкретного виду образотворчого чи декоративно-прикладного мистецтва. Окреслені аспекти є нагальними для розгляду сучасною педагогічною наукою. У вирішенні цієї проблеми значне місце відводиться художній педагогіці та методиці викладання.

Отже, основні завдання дослідження мають бути спрямовані на формування та розвиток художньо-творчих, розумово-практичних способів дій студентів, а саме: розвиток художньо-творчих здібностей студентів, їх предметне і понятійно-образне мислення, уміння порівнювати, відзначати спільне й відмінне у предметах та явищах на основі пошуку далеких та близьких аналогій, робити усвідомлено на рівні художнього мислення самостійні висновки, тобто розвивати художнє візуальне мислення, формування сенсорних професійних інваріантних способів дій студентів з метою розвитку функціональних можливостей органів почуття, підвищення загальної естетичної почуттєвості на основі диференційованого аналізу об'єктів та явищ дійсності; розвиток тактильного та кінестезійного відчуття форми, пластичності, декоративності, об'ємності, кольору, графічності, відчуття єдності зображальних та виражальних засобів вирішення образу в різних видах художньої обробки паперу (витинанка, аплікація, паперова пластика тощо). Важливою передумовою формування та розвитку вказаних властивостей особистості є методичне забезпечення формування практичних способів дій у

виразному відтворенні образу при створенні декоративної композиції засобами мистецтва художньої обробки паперу.

Формулювання цілей статті. Мета статті полягає у з'ясуванні основних дидактичних передумов формування художніх способів дій студентів в процесі художньо-прикладної діяльності на заняттях з дисципліни «Художня обробка паперу» та викладу матеріалів педагогічного досвіду автора з окресленої проблеми.

Результати дослідження. Актуальність визначеної проблеми, котра повинна розглядатися за умов входження освіти України в європейський простір відповідно вимог Болонської конвенції освіти, окреслила питання для вирішення завдань художньо-педагогічної підготовки вчителів. Сучасний зміст завдань підготовки студентів в галузі декоративно-прикладного мистецтва потребує і нових підходів до організації навчально-виховного процесу на заняттях з дисципліни «Художня обробка паперу». Це зумовлено також тим, що студенти на першому етапі професійної підготовки ще мають низький рівень знань та системи умінь з основ мистецтва художньої обробки паперу. Аналіз результатів анкетування показав, що 55% студентів мають низький рівень знань про мистецтво художньої обробки паперу, 18% мають середній рівень і тільки 27% сформовані початкові знання про мистецтво художньої обробки паперу. Отже, постають завдання розробки методичного забезпечення процесу художньо-прикладної підготовки майбутніх учителів в галузі мистецтва художньої обробки паперу, як найбільш доступного виду образотворчого мистецтва.

У відповідності з сучасними вимогами до рівня професійної підготовки майбутніх учителів декоративно-прикладного мистецтва, ми розробили структуру змістових модулів програми курсу «Художня обробка паперу» [3]. Змістові модулі забезпечують навчально-пізнавальну діяльність студентів за різними формами уміння. Вони передбачають такі компоненти навчально-творчої діяльності як: мистецько-теоретичні знання техніко-технологічних способів створення виробу засобами художньої обробки паперу; художньо-

образні особливості творчого процесу при виконанні програмного матеріалу. Це надає можливість сформувати у студентів систему розумово-практичних, художньо-творчих способів дій при створенні художніх виробів з паперу в різних техніках на основі художньо-образного мислення в матеріалі. Окреслені компоненти художньо-творчої діяльності студентів забезпечуються тісним взаємозв'язком теоретичних та практичних занять, в процесі котрих вирішуються такі дидактичні завдання процесу навчання та учіння: наочно-інформаційне забезпечення процесу оволодіння масивом засобів формоутворення, стилізації й оформлення художнього образу в декоративній композиції, організації пластичної архітектоніки площинних та об'ємних форм, оволодіння закономірностями кольорознавства в роботі з кольоровим папером (поняття про темні, світлі кольори, нюансні та контрасні, локальні, однотональні, різнонасичені, монохромні тощо). Оволодіння системою художньо-образного мислення протікає в процесі розумово-практичної творчої діяльності, котра передбачає засвоєння:

- технологій виготовлення декоративних композицій, виробів з паперу в техніках витинання, аплікації, колажа, імітації вітража та мозаїки, торцевої пластики, моделювання – паперової пластики, пап'є-маше тощо;

- способів та прийомів декоративно-пластичної обробки поверхні аркуша паперу;

- принципів створення декоративних образних виробів, композицій різних за формою та змістом;

- композиційних закономірностей формоутворення з паперу на площині та об'ємній формі;

- виразних засобів та способів художньої обробки паперу;

- прийомів ритмічної організації зображення, виготовлення способом повторення елементів, близьких за формою, кольором та величиною, наприклад у витинанках;

- поняття про художню форму в паперовій пластиці та її основні характеристики образу (вплив їх на побудову, конструкцію, виразність, декоративність художньо-образної основи);

- поняття про виразні особливості та практичні способи створення силуетів;

- техніко-технологічних особливостей творчого процесу створення композиції художньо-образного виробу.

Таким чином, в процесі оволодіння основами художньої обробки паперу навчально-пізнавальна, практична діяльність студентів спрямовується на творче застосування системи художньо-творчих способів дій при створенні художнього образу.

Оцінювання робіт студентів проходить за модульно-рейтинговою системою і визначається за такими основними критеріями: загальна образотворча грамотність, художня виразність та образність роботи, самостійність та оригінальність виконаної композиції виробу в матеріалі, змістовність композиції декоративного виробу, творчий рівень виконання завдання за змістом програми, володіння техніко-технологічними прийомами, композиційними засобами, а також ступінь використання способів формоутворення декоративно-пластичних виробів та їх образність. При цьому застосовується сукупність методів оцінювання – поточна оцінка навчально-творчих досягнень за змістом орієнтованої структури залікового кредиту курсу, оцінка за індивідуальну творчу роботу (проект), науково-дослідну роботу, а також оцінка за практичні тести-завдання. Оцінювання подається в числовій характеристиці якісних показників навчально-творчого досягнення, виражених за стобальною системою. Накопичення оцінки здійснюється за результатами поточного, проміжного, і підсумкового етапів контролю, котрі сумуються від етапу до етапу, і тим самим визначається рейтинг студента.

Для ефективного здійснення керівництва творчою діяльністю нами розроблена структурно-логічна карта послідовних завдань, спрямованих на безперервне формування художньо-образного мислення, розвиток творчого

потенціалу студентів, формування високого рівня творчої потреби в самостійній пізнавальній та художньо-прикладній діяльності в ході занять, виконання індивідуальної творчої (курсової), дипломної роботи та в ході проходження навчально-творчої практики на 1-4 курсах. Такий підхід зумовлюється тим, що студенти за цими видами занять застосовують способи дій, котрі спрямовані на трансформацію реальних форм у декоративні, образні форми засобами художньої обробки паперу, тим самим знання і система умінь студентів реалізуються в творчій діяльності. Отже, навчальний процес нами був побудований таким чином, щоб студенти в ході його протікання виконували програмні завдання, індивідуальну роботу творчо. Для формування художньо-образного мислення основна увага була приділена методам пошуково-творчого навчання-учіння, за допомогою котрих студенти залучалися до художньої творчості. Вивчаючи програмний матеріал студенти відпрацьовували творчі способи дій щодо формоутворення елементів декоративної композиції, виробу в конкретній техніці художньої обробки паперу. В процесі керівництва творчою діяльністю ми приділяли увагу формуванню таких якостей, як фантазію, уявлення, професійну спостережливість, композиційне та образне мислення в матеріалі, емоційно-естетичне сприйняття та бачення природної чи предметної форми як художнього образу.

Аналіз результатів зазначеної педагогічної технології показав достатній рівень якості підготовки майбутніх учителів з дисципліни «Художня обробка паперу», про що відмічали провідні фахівці в галузі декоративно-прикладного мистецтва, педагоги, художники.

Висновок. Аналіз такої організації навчально-творчої діяльності студентів привів до висновку, що процес навчання основ художньої роботи з папером в системі вищої художньо-педагогічної освіти потребує від художника-педагога усвідомленого керівництва процесом професійного художньо-образного мислення студентів, що передбачає не тільки процес навчання-виховання, а й процес учіння, художньо-творчої прикладної діяльності студентів.

Прикладна творчість на заняттях художньої обробки паперу найбільш успішно розвивається за умов чітко визначених дидактично змістових завдань процесу навчання-пізнання та умов емоційної регуляції сприйняття художнього образу в навчальній діяльності. Питання дидактичного забезпечення процесу формування художньо-образного мислення в матеріалі в процесі навчально-творчої діяльності студентів на заняттях художньої обробки паперу оптимально розкриваються за умов використання наочно-методичного пояснення завдань програмного матеріалу. Дидактичний матеріал у вигляді наочних розробок дозволяє більш за короткий термін часу оволодіти студентами творчими способами дій в художній діяльності.

Подальший напрямок дослідження. Результати дослідження та практики підготовки вчителів образотворчого і декоративно-прикладного мистецтва розкривають перспективи для подальшого вивчення проблем формування нових методичних технологій особистісно-діяльнісного навчання-учіння студентів в системі художньо-педагогічної освіти.

Література.

1. Гегель Г.-В.-Ф. *Естетика: В 4-х т.-М., 1971.-Т.3.*
2. Ветрова И.Б. *Неформальная композиция: от образа к творчеству. Учебное пособие.-М., 2004.*
3. Ермаи Г.Л. *Искусство как мышление.-М., 1982.*
4. *Естетичне виховання: Довідник / В.І.Мазепа, А.В.Азархів, В.С.Горська та ін. Упоряд. Н.О.Ярцева.-К., 1988.*
5. Ковальчук Т.П. *Художественная обработка бумаги: Программа для студ. худ.-граф. фак-тов педузов. – Одесса, 2002.*
6. Санішкова О.П. *Феноменологія особистості: Вибрані психологічні праці. –Одеса, 2003.*
7. Семиченко В.А. *Психологія педагогічної діяльності: Навч. посіб. –К., 2004.*

МОНІТОРИНГОВА ТЕХНОЛОГІЯ ОЦІНЮВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ ВЧИТЕЛІВ МУЗИКИ

Козир А.В.,

Інститут мистецтв НПУ імені М.П.Драгоманова

Анотація. У статті розкривається сутність технології моніторингового оцінювання професійної майстерності майбутніх учителів музики як модернізованого контролю за якістю освіти. Особлива увага звернена на змістові сторони функцій моніторингу та їх класифікацію.

Ключові слова. моніторинг, технології, професійна майстерність, оцінювання, вчитель музики.

Анотація. Козир А. В. Мониторинговая технология оценивания профессионального мастерства учителей музыки. В статье раскрывается сущность технологии мониторингового оценивания профессионального мастерства будущих учителей музыки как модернизированного контроля за качеством образования. Особое внимание обращено на содержательные стороны функций мониторинга и их классификацию.